

dekében szervezeti, tartalmi és módszerbeli intézkedéseket kell tenni. A megindult egészséges fejlődést erősítette a párt Politikai Bizottságának 1965. évi határozata, majd az ennek nyomán született 1966. évi 21. számú törvényerejű rendelet. Ezt követte a párt közigazgatási és adminisztratív osztályának 1971. évi vizsgálata és az annak alapján hozott határozat, majd az 1979—81 közötti években a büntetésvégrehajtás új és teljes körű jogi szabályozása.

A hatvanas évek elején kialakított nevelési szolgálat stabilizálódott. Tekintélye, megbecsülése volt a testületnél, gyakorlatiasan dolgoztak, keveset adminisztráltak, munkaidejük többségét az elítéltek között a körleten, a munkahelyeken töltötték. Az elmúlt évek tapasztalata azt mutatja, hogy a nevelői állomány, sajnos ma nem ilyen stabil, a nevelői munkának ma nincs olyan presztízse a bv-nél, mint volt a hatvanas években. Jelenleg 20 nevelői és 8 pszichológusi státusz nincs betöltve. Az elmúlt 5 évben 151 nevelő és 9 pszichológus távozott a szakszolgálatból. Ezt a helyzetet problematikusnak tartom. Azt javaslom, hogy kellő kritikai és önkritikai igénnyel keressük meg e kedvezőtlen helyzet okait, és mihamarabb változtassunk rajta.

Összefoglalva: az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején a bv. nevelés sok tekintetben könnyebb helyzetben volt, mint ma. A személyi és a tárgyi feltételek a jelenleginél jobbak voltak. Természetesen a bv. testület vezetése tudja, hogy ma a feltételek hiányában a büntetésvégrehajtás nem tud eleget tenni a jogszabályban előírt valamennyi feladatának, de keresi a megoldás lehetséges módszereit.

Az őrszolgálat jelenlegi problémái

(Dr. Németh Gyula hozzászólása)

A büntetésvégrehajtás legnagyobb létszámú egyenruhás szervezeti egysége az őrszolgálati állomány. Igaz ez a megállapítás az összlétszámmal való összevetés és az intézetenkénti részletezés alapján egyaránt.

Az őrszolgálati állomány tevékenysége sokrétű, szélesebb feladatkört kell ellátnia, mint ahogy az az elnevezéséből kitűnik. Természetesen a tartalom, a munkavégzés mennyisége és minősége a döntő, nem pedig az elnevezés, mégsem szerencsés ma már ezzel a névvel illetni ezt az egységet. A biztonsági szolgálat elnevezés véleményem szerint átfogná a külső, az előállító stb. őrök, a főfelügyelők és a felügyelők által ellátott feladatokat, ugyanakkor szervesen kapcsolódna az elmúlt időszakban kialakított olyan új fogalmakhoz és munkakörökhöz, mint a biztonsági és nevelési parancsnokhelyettes, mint a vállalati biztonsági tiszt, mint a biztonsági csoport, és egységesíthető lenne az intézetekben kialakított szakterületek vezetőinek megnevezése is. Az őrségparancsnok helyett inkább a biztonsági szolgálatvezető megjelölést kellene alkalmazni.

Az elsődleges feladat mindenképpen a kifelé történő mozgás (szökés, kitérés) megakadályozása, illetőleg az intézetek védelme a külső támadással szemben, vagy a rendkívüli esemény végrehajtását kívülről elősegíteni szándékozó behatolás meggátolása. A magyar büntetésvégrehajtásban az elmúlt 2-3 évtizedben az utóbbiak csak elvétve fordultak elő, de ez nem jelentheti azt, hogy nem kell rá felkészítenünk az állományt. Megtörtént, hogy be akartak törni egyik egységünkhez fegyverszerzés céljából, megtörtént hogy telefonon bejelentették: fel akarják

Biztonságos őrzés tévémonitorral

robbantani az egyik intézetet, s vannak próbálkozások szökés előkészítése és végrehajtása érdekében külső erők igénybevételére is.

Ezek és az ezekhez hasonló események — még akkor is, ha a fenyegetőzéseknek nincs reális alapjuk, ha a kísérletezések esetenként kezdetlegesek — szükségessé teszik, hogy az őrszolgálat vezetőit és beosztottait alkalmassá tegyük az ilyen események megakadályozására, valamint felszámolására.

A belső őrseg — melynek tagjait 1982 óta főfelügyelőnek és felügyelőnek nevezzük körletparancsnok és körletőr helyett — igen széles skálán mozgó munkát végez. Tevékenysége a biztonság fenntartásából, ellátási és nevelési feladatokból áll össze. Véleményem szerint a fontossági sorrenden felesleges vitatkozni, e három feladatkört egységesen kell értékelni és együtt kell végezni. Ez persze nem zárja ki, hogy adott helyen és időpontban valamelyik feladat megelőzi a másikat. Például az éjszakai szolgálat szinte majdnem kizárólagosan csak a biztonsággal összefüggő feladatokkal foglalkozik.

A főfelügyelők és felügyelők munkája nemcsak sokrétű, de nehéz is. A szolgálat precíz jogszabályismeretet, tág elméleti (főleg pedagógiai) felkészültséget, jó fizikai állóképességet és kifogástalan idegállapotot igényel. Nem tagadva a hiányosságokat, meg kell állapítani: tisztességes, esetenként erőn felüli munkát végeznek, biztosítják a szükséges rendet, fegyelmet, a fogvatartottak járandóságait, és egyre hatékonyabban és szervezettebben segítik a nevelési célkitűzések megvalósítását.

Nem célozom az őrszolgálati tevékenység valamennyi részterületét érinteni, de az előállítással, szállítással kapcsolatos feladatok megoldásáról mindenképpen szólnom kell. Nem túlzás, ha azt mondom, hogy az előállításokat, átszállításokat bonyolító őrök munkája rendkívül felelősségteljes, fontosságuk néha meg is előzi a külső és belső őrök csoportját. Szolgálatuk ellátása során szinte mindig számíthatnak arra, hogy a fogvatartott szökést kísérel meg, hogy ehhez külső személyek segítséget nyújtanak, állandóan készen kell állniuk a rendbontás megakadályozására, megszüntetésére. Más intézmények dolgozói a büntetésvégrehajtási testület

tagjai közül elsőként velük találkoznak, és így az ő tevékenységük ítéltetik meg legelőször.

Körültekintő szervezéssel és végrehajtással sikerült elérni, hogy évek óta alig volt szökés, rendbontás a rabszállítóban, nemigen támadják meg az előállított fogvatartottak a bírákat stb. Az intézeti jelentések, az illetékes szervek tájékoztatásai és saját tapasztalataink szerint az előállító, szállító örök a szolgálati feladatok teljesítése során alapvetően határozottak, intézkedéseik kulturáltak, és eredményesen hárítják el az elítéltek, illetőleg hozzátartozóik rendkívüli eseményt előidéző szándékozó kísérleteit.

Az őrszolgálati állomány — ez már más fórumokon is többször elhangzott — a szokatlanul magas fogvatartott-létszámból következően igen leterhelt. A létszámnövekedés természetesen más szolgálati ágakra is többletterhet ró, de ha végiggondoljuk a megoldandó feladatokat, ez a nehézség mégiscsak az őrszolgálatnál jelentkezik a legszembetűnőbben. A 182 órás havi munkaidő betartása egyelőre lehetetlen. Az állomány igénybevétele országos átlagban 196 óra körül van havonta, ami annyit jelent, hogy 12 hónap alatt kb. 13 hónapnyi munkaidőt szolgál. Igaz, a túlóra ma egységesen 47 forint/óra díjtétellel kifizetésre kerül (1984-ben ez 11 millió forintot tett ki, 1985-re a felhasználható keret 12 millió forint), de ez a legégetőbb gondot nem oldja meg. Nevezetesen azt, hogy a feladatok rohamos növekedése mellett nem nőtt az őrszolgálati állomány létszáma.

A nemrég lezajlott KNEB-vizsgálat is feltárta, hogy az őrszolgálat létszáma jelentősen elmarad az optimálisnak nevezhető létszámkeret alsó határától. További gond, hogy ma már kevésbé vonzó a többletszolgálatért járó térítés — az ebből levonandó, esetenként jelentős összegű nyugdíjjárulék miatt —, nagyobb becsben van keresetkiegészítésként az alkalmi munka, és problémát okoz az is, hogy a fáradtság és fásultság jelei mutatkoznak a nagy terhek miatt.

Felmerül a kérdés: tettünk-e, vagy tehetünk-e még valamit a terhek csökkentése érdekében? A válasz: igen, de a tartalékok kimerültek. Az őrségparancsnokok már szinte művészi fokon sáfárkodnak a rendelkezésükre álló erőkkkel, a differenciált őrzésben rejlő lehetőségeket nemcsak egyszerűen kiaknázzák, hanem sokszor az ésszerűség határát is túllépik a kockázatvállalásban. Időtállónak bizonyult a négyváltásos szolgálatsszervezés, mely épp a napokban kapott zöld utat. Ennek a szolgálatsszervezési módnak az előállítások lebonyolításában jelentkezik az előnye, mert adott napon be lehet rendelni soronkívüli szolgálatra egy teljes szakaszt úgy, hogy a szükséges pihenőidő előtte és utána is biztosítva legyen. A tapasztalatokról rövidesen módszertani körlevélben értesülnek az intézetek.

Az őrszolgálati tevékenység jelenlegi helyzetéről szólván nem hagyható ki az őrzéstechnika sem. Az elmúlt években a kamerarendszer kiépítése nem haladt úgy, ahogy az indokolt lett volna, és e téren a jövő sem biztató. Ha megkapnánk a szükséges pénzt, akkor 1990-ig 5-6 végrehajtó intézet védelmi rendszere egészülne ki kamerákkal. Folytatódik az URH-lánc kiépítése is. Ez év végén várhatóan 13 intézet lesz bekapcsolva a forgalomba. A munkálatok pedig 1987-ben fejeződnek be véglegesen.

Több összefüggésben is felmerült az állomány rendelkezésére álló fegyverzet hatékonysága, célszerűsége. Döntés született: valamennyi intézet megfelelő darabszámú hosszú gumibottal, védőpajzssal, valamint könnygázgránáttal lesz ellátva. Ha a kísérlet tapasztalatai kedvezőek lesznek, bevezetjük az úgynevezett kombinált gumibotot, mely könnyfakasztó vegyszert rejt magában. Szűk körben rövidesen megjelennek a magyar büntetésvégrehajtásban a speciálisan kiképzett kutyák is.

Röviden jellemezném napjaink őrszolgálati állományát. Az átlagéletkor 37 év körül mozog. A 10-15 évvel ezelőtti pályára lépők egyre jobban beérnek, egyre színvonalasabb munkát végeznek, alakításuk megfelelő szinten van. Noha az át-

lagélektől nem ennek kell következnie, a fiataloknál is igen magas az egészségügyi szabadságnapok száma.

A képzési követelmények érvényesítésében lassú az előrehaladás. Míg az őrség és az őrsparancsnokok vonatkozásában nincs lényeges gond, addig a főfelügyelők és felügyelők közül nagyon kevesen rendelkeznek az előírt középiskolai végzettséggel. A testülethez kívülről jelentkezők többsége is csak 8 általánossal bír.

Az őrszolgálatnál dolgozók évente 40-50%-os arányban részesülnek elismerésben. Fegyelmi helyzetük javításra szorul, mert a fegyelmi eljárások kb. 50%-a őrszolgálati beosztott ellen indul. A párttagok aránya 32%.

Az előzőekben vázolt fogyatékoságok ellenére az őrszolgálat területén dolgozók megfelelnek az elvárásoknak. A legnagyobb nehézségek, megpróbáltatások közepette is értékes munkát végeznek, erejüket nem kímélve, szabadidejüket is feláldozva. Ahhoz viszont, hogy ez a jövőben is így legyen, feltétlenül szükség van a külső, állami segítségre, ami elsősorban a létszám növelését és a pénzügyi háttér javítását jelenti.

A munkáltatás: ma

(Ullmann György hozzászólása)

Deme elvtárs a munkáltatás múltjáról, fejlődéséről, 40 éves történetéről szólt. A magam részéről a foglalkoztatás mai helyzetéről, eredményeiről, problémáiról mondanék el néhány gondolatot. Én is a jogszabályi alapokból indulok ki, hiszen a mai munkáltatás alapját is az 1979. évi 11. sz. tvr. határozza meg, amely sok mindenben újszerűen, a szocialista büntetésvégrehajtás fejlődésével összhangban szabályozza a munkáltatást.

Az eddigi jogszabályok egyoldalúan csak az elítélt munkavégzési kötelezettségét fogalmazták meg, de arról nem szóltak, hogy az elítéltnak a munkavégzésre joga is van. A törvényből adódóan növekedett azoknak a száma, akiknek munkahelyet kell biztosítani, ugyanakkor a 80-as évek első felében dinamikusan emelkedett a fogvatartottak létszáma is.

A népgazdaság területén viszont ugyanebben az időszakban stagnált az ipari termelés, illetve egyes években csökkent is, ezért a hatékonyság növelése került előtérbe, s mind kevesebb munkaerőre volt igény. A korszerű technika magasabb képzettségű munkaerőre tart számot, a fogvatartottak összetétele pedig romlik, mind kevesebb köztük a szakmunkás és egyre több a teljesen képzetlen, szellemileg alacsony színvonalú elítélt.

Mit tudunk elérni ilyen ellentmondásos helyzetben? Milyen mértékben voltunk képesek eleget tenni a jogszabályi előírásoknak? Nyugodtan állíthatjuk: eredményeink számottevőek, lényegében a mai napig garantálni tudtuk a teljes körű foglalkoztatást. Az összes fogvatartott 80,8 %-a rendszeresen munkát végez, ezen belül a jogerős elítélteknek 91,6 %-a dolgozik. A fogvatartottakat változatlanul két rendszerben foglalkoztatjuk: a bv. költségvetés keretében, illetve a bv. vállalatoknál, amelyek a büntetésvégrehajtás szerves részét alkotják, felügyelete alá tartoznak. A vállalatok a dolgozó fogvatartottak 76 %-át foglalkoztatják és ez közel 13 500 elítélt foglalkoztatását jelenti. A munkáltatás kilenc ipari és három mezőgazdasági vállalatnál zajlik.